

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет економіки і менеджменту
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Робоча програма (силабус) освітнього компонента
Бюджетна система

Спеціальність	072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітня програма	«Фінанси, банківська справа та страхування»
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)

Розробник: Лариса РИБІНА к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування	протокол від <u>08.06.2026</u> № <u>18</u>
	Завідувач кафедри <u>Сергій ФРОЛОВ</u>

Погоджено:

Гарант освітньої програми

(підпис)

Лариса РИБІНА

Декан факультету, де реалізується освітня програма

(підпис)

Світлана ЛУКАШ

Рецензія на робочу програму (додається) надана

(підпис)

Юрій ПУГАЧ

Методист відділу якості освіти, ліцензування та акредитації

(підпис)

Надія БАРАНІК

Зареєстровано в електронній базі: дата: 16.06. 2026 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1	Назва ОК	ОК21 Бюджетна система		
2	Факультет/кафедра	Факультет економіки і менеджменту / кафедра фінансів, банківської справи та страхування		
3	Статус ОК	Обов'язковий		
4	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК	ОПП Фінанси, банківська справа та страхування / спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування (2022 р.)		
5	Рівень НРК	6 рівень		
6	Семестр та тривалість вивчення	9 семестр; 1-15 тижнів		
7	Кількість кредитів ЄКТС	5		
8	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота(заняття)		Самостійна робота
		Лекційні	Практичні /семінарські	
	Заочна форма навчання	14	10	126
9	Мова навчання	Українська		
10	Викладач/Координатор освітнього компонента	Рибіна Лариса Олександрівна, к.е.н, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування		
10.1	Контактна інформація	Кафедра фінансів, банківської справи та страхування аудиторії 404е, 406е, тел.. +380951703905, E-mail: ribinalarisa@ukr.net , консультації: 12.15-13.00 кожний вівторок, середа		
11	Загальний опис освітнього компонента (ОК)	ОК забезпечує базову підготовку фахівця, здатного вирішувати проблеми дослідницького характеру у фінансово-бюджетній галузі в контексті сталого розвитку, в т.ч. державної підтримки сталого розвитку аграрної сфери. Має теоретично-прикладний характер, зокрема, поглиблює теоретичні знання у макроекономічній сфері фінансової системи – публічних фінансів та формує базові знання з методики аналізу складу і структури бюджету, виконання його доходів і видатків, динаміки дефіциту бюджету, державного боргу, здійснення розрахунків бюджетних показників та економічної інтерпретації одержаних результатів. Засвоєння здобувачами вищої освіти змісту ОК дозволить майбутнім фахівцям ефективно використовувати одержані знання у фінансових, казначейських, податкових органах, а також в інших сферах фінансово-економічної діяльності		
12	Мета освітнього компонента	Формування цілісної системи знань з організації і функціонування бюджетної системи та проведення бюджетної політики, оволодіння навичками і прийомами, пов'язаними з використанням бюджетної інформації щодо формування, розподілу та використання бюджетних коштів; формування у здобувачів вищої освіти здібностей до проведення науково-практичних досліджень і презентації їх результатів.		
13	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	1. Базується на ОК Фінансова система 2. Є основою для ОК Управління публічними фінансами 3. Обмеження відсутні		
14	Політика академічної доброчесності	Політика академічної доброчесності здійснюється відповідно до «Кодексу академічної етики та академічної доброчесності Сумського національного аграрного університету»: https://drive.google.com/file/d/1jke4Ky8K53G3SnFotD0YxyH2g6TutABK/view Обов'язкове дотримання академічної доброчесності студентами, а саме: - самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених даним силабусом; - посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;		

		- надання достовірної інформації про результати власної навчальної діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. Письмові роботи перевіряються на наявність плагиату і допускаються до захисту при умові текстових запозичень не більше 20%. У випадку недотримання даних вимог робота повертається на доопрацювання. При виявленні повторного порушення вимог академічної доброчесності студент не допускається до захисту. У разі виконання індивідуальної самостійної роботи не за отриманим завданням результати анулюються, а студент отримує нову тему для опрацювання.
15	Ключові слова	Державний бюджет, бюджетна система, бюджетна політика, бюджетний процес, міжбюджетні відносини, доходи бюджету, видатки бюджету, дефіцит бюджету, фінансування бюджету, місцеві бюджети
15	Посилання на курс у системі Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=1386

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК21						Як оцінюється ДРН
	ПР1	ПР4	ПР5	ПР16	ПР19	ПР24	
ДРН 1 Володіти бюджетною термінологією, розуміти зв'язки, які існують між ланками бюджетної системи та механізм функціонування бюджетної системи	x	x					Тести
ДРН 2 Аналізувати стан бюджетної системи (доходи, видатки, державний борг), виявляти причини, оцінювати наслідки виникнення дефіциту й шукати джерела його фінансування			x	x			Практичні завдання, кейси
ДРН 3 Збирати необхідні статистичні дані, обробляти їх, аналізувати і надавати для інформаційного огляду					x	x	Індивідуальне дослідження,
ДРН 4 Ідентифікувати джерела та методи державної підтримки аграрного бізнесу на засадах сталого розвитку					x	x	Індивідуальне дослідження

ПР1 Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

ПР4. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.

ПР5. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПР19 Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

ПРН24. Визначати та обґрунтовувати стратегічні напрямки розвитку аграрного сектору економіки з урахуванням наявних обмежень.

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу (денна/заочна)			Рекомендована література ¹
	Аудиторна робота		Самостійна робота	
	Лк	П.з / семін. з.		
Тема 1 Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи 1.1 Поняття бюджетного устрою та його види 1.2 Основи сучасного бюджетного устрою України 1.3 Поняття, види бюджетної системи 1.4 Склад і структура бюджетної системи України 1.5 Принципи побудови бюджетної системи 1.6 Правова база забезпечення функціонування бюджетної системи	1	-	12	1-9,10, 12, 13, 15, 16, 18, 22
Тема 2 Бюджет як основний фінансовий план держави 2.1 Суть та специфіка бюджету як фінансового плану в Україні. 2.2 Розмежування видатків між бюджетами. 2.3 Принципи розподілу доходів між бюджетами. 2.4 Поняття загального та спеціального фондів бюджетів, їх склад та структура 2.5 Поняття бюджетної класифікації 2.6 Бюджетний процес на загальнодержавному і місцевому рівнях	2	1	12	1 – 9,10, 12, 13, 15 – 22
Тема 3 Система доходів бюджетів України 3.1 Сутність, принципи організації системи доходів бюджету. 3.2 Класифікація доходів бюджету 3.3 Склад доходів Державного бюджету. 3.4 Склад доходів місцевих бюджетів.	1	1	14	1 – 9, 10, 12, 13, 15 – 22
Тема 4 Система видатків і кредитування бюджетів України 4.1. Сутність і принципи організації системи видатків та кредитування бюджету. 4.2. Класифікація видатків бюджету. 4.3. Склад видатків Державного бюджету згідно бюджетної класифікації. 4.4 Склад видатків місцевих бюджетів. 4.5. Системи та форми фінансування видатків та кредитування бюджету.	1	1	14	1 – 9, 10, 12, 13, 15 – 22

¹Конкретне джерело із основної чи додатково рекомендованої літератури

<i>Тема 5 Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування</i> 5.1 Причини і види бюджетного дефіциту 5.2 Джерела фінансування бюджетного дефіциту 5.3 Практичний досвід зарубіжних країн в управлінні бюджетним дефіцитом	1	1	12	1 –9, 10, 12, 13, 15, 16, 18, 19
<i>Тема 6 Міжбюджетні відносини в Україні</i> 6.1. Сутність, організація і моделі міжбюджетних відносин. 6.2 Поняття про систему бюджетного вирівнювання 6.3. Міжбюджетні трансферти та їх види в Україні 6.4 Алгоритм розрахунку міжбюджетних трансфертів	2	1	14	1 –9, 10, 12, 13, 15 – 22
<i>Тема 7 Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку</i> 7.1. Форми державного впливу на розвиток економіки. 7.2. Склад видатків бюджету на економічну діяльність. 7.3. Напрями і форми бюджетного фінансування економіки. 7.4. Видатки бюджету на науку, методологічні основи їх фінансування.	1	1	12	1 –9, 10, 12, 13, 15 – 22
<i>Тема 8 Державна підтримка аграрного бізнесу на засадах сталого розвитку</i> 8.1 Детермінанти сталого розвитку аграрного сектору економіки 8.2 Нормативно-правове забезпечення сталого розвитку аграрного сектора 8.3 Сутність і види державної підтримки аграрного бізнесу	1	1	12	7,8,9, 11-13, 17
<i>Тема 9 Видатки бюджету на соціальний захист населення, соціальне забезпечення і соціальну сферу</i> 9.1. Необхідність, передумови та засади бюджетного фінансування соціального захисту та соціального забезпечення громадян. 9.2. Склад видатків бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення населення. 9.3. Форми і методи фінансового забезпечення соціальних бюджетних закладів.	1	1	12	1 – 9, 10, 12, 13, 15 – 22
<i>Тема 10 Видатки бюджету на оборону та управління</i> 10.1. Сутність видатків на національну оборону та їх види 10.2. Особливості здійснення видатків бюджету на національну оборону 10.3. Видатки на управління	1	-	12	1 – 9, 10, 12, 13, 15 – 22

Тема 11 Видатки держави на обслуговування державного боргу 11.1 Сутність державного боргу. 11.2. Класифікація державного боргу. 11.3. Управління державним боргом.	1	1	10	1 – 9, 10, 12, 13, 15 – 22
Тема 12 Державний фінансовий контроль 12.1 Сутність, структура і значення державного фінансового контролю 12.2 Види державного фінансового контролю 12.3 Прийоми (способи) і методи державного фінансового контролю 12.4 Органи державного фінансового контролю та їх функції	1	1	12	7,8,9,20-22
Всього	14	10	126	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем <u>під час аудиторних занять, консультацій</u>)	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати <u>студент самостійно</u>)
ДРН1	Лекції - дискусії, лекції-конференції, проблемні лекції, оглядові лекції з використанням опорного конспекту; лекції-візуалізації із використанням мультимедійних технологій	Робота з конспектом лекцій в системі Moodle, робота в мережі Інтернет, підготовка до лекції – конференції, проблемних лекцій, складання тесту
ДРН2	Пояснення, практичні тренінги, ситуаційний аналіз, метод кейсів, використання мультимедійних технологій,	Розв'язання практичних задач, кейс-метод, самостійний пошук помилок, самооцінювання, самоаналіз.
ДРН 3	Дослідницький метод, консультування	Збір інформаційного матеріалу (статистична звітність об'єкта дослідження за індивідуальним завданням, мережа Інтернет), його аналіз, написання висновків, виконання індивідуального дослідження
ДРН 4	Дослідницький метод, консультування	Робота в мережі Інтернет, дослідницький метод, підготовка індивідуального дослідження, презентація, самостійний пошук помилок, самооцінювання, самоаналіз.

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Сумативне оцінювання

5.1.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1	Тести множинного вибору	40 балів (2x20 балів) / 40%	7 тиждень, 14 тиждень
2	Практичні завдання, кейси	20 балів (2x10 балів) / 20%	До 7 тижня, до 14 тижня
4	Індивідуальне дослідження	10 балів / 10%	До 13 тижня
6	Екзамен (письмовий): тест	30 балів / 30%	За розкладом

5.1.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Тести множинного вибору	<15 балів Правильні відповіді на 25%	16-17 балів Правильні відповіді на 30-50%	18-19 балів Правильні відповіді на 55-95%	20 балів Правильні відповіді на всі питання
Кейси, практичні завдання	<5 балів Не всі виконані кейси, практичні завдання	6-7 балів всі виконані кейси, практичні завдання; отримані правильні відповіді; студент виявляє елементарні знання окремих положень навчального матеріалу, зіставляє, узагальнює та аналізує інформацію обробляє та інтерпретує дані, але відсутні висновки, оформлення не відповідає вимогам	8-9 балів всі виконані кейси, практичні завдання, студент обґрунтовано викладає навчальний матеріал, аналізує, синтезує, узагальнює та оцінює інформацію, обробляє та логічно інтерпретує дані, одержані результати, є висновки; отримана правильна відповідь; оформлення відповідає вимогам	10 балів всі виконані кейси, практичні завдання; студент вільно, самостійно й аргументовано викладає навчальний матеріал, глибоко та всебічно розкриває його зміст, шукає, аналізує, синтезує, узагальнює та критично оцінює інформацію; отримана правильна відповідь; оформлення відповідає вимогам
Аналітичне дослідження	<3 балів Частково виконана робота, оформлення не відповідає вимогам	4-7 балів Робота виконана в повному обсязі; студент виявляє елементарні знання окремих положень навчального матеріалу, зіставляє, узагальнює та аналізує інформацію обробляє та інтерпретує дані, одержані результати, оформлення роботи частково відповідає вимогам	8-9 балів Робота виконана в повному обсязі, студент обґрунтовано викладає навчальний матеріал, аналізує, синтезує, узагальнює та оцінює інформацію, обробляє та логічно інтерпретує дані, одержані результати, оформлення тексту, таблиць, рисунків, літератури відповідає вимогам	10 балів Робота виконана в повному обсязі; студент вільно, самостійно й аргументовано викладає навчальний матеріал, глибоко та всебічно розкриває його зміст, шукає, аналізує, синтезує, узагальнює та критично оцінює інформацію, оформлення тексту, таблиць, рисунків, літератури відповідає вимогам
Екзамен	<20 балів Правильні відповіді на 25%	20-24 бали Правильні відповіді на 30-50%	25-29 балів Правильні відповіді на 55-95%	30 балів Правильні відповіді на всі питання

5.2. Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Експрес-опитування після вивчення кожної теми	Кожне заняття
2	Обмін думками	2, 4, 6, 8, 10, 12 тиждень
3	Самооцінка тестування, виконання практичних завдань, участі в дискусіях	Протягом семестру
4	Перевірка та обговорення виконаних кейсів	8 тиждень, 14 тиждень
5	Зворотний зв'язок з виконання індивідуальної роботи	Протягом 8-14 тижнів

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

6.1 Основні джерела

6.1.1 Підручники, посібники

1. Бюджетна система: підручник за ред. В.Г. Дем'янишина, О.П. Кириленко, З.М. Лободіної. Тернопіль: ЗУНУ. 2020. 264 с. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/43482/1/Budzetna_systema_2020.pdf

2. Волкова В. В., Волкова Н. І. Місцеві фінанси. Навчальний посібник. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2022. 105 с. <http://surl.li/uqsfw>

3. Карлін М. І., Проць Н. В., Борисюк О. В., Н. С. Вавдіюк Л. М. Черчик К21 Публічні фінанси: навчальний посібник; за ред. д. е. н., проф. М. І. Карліна. Електронне видання. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. 358 с. URL: https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/bitstream/123456789/6191/1/2023-publ_fifansy_2023.pdf

4. Качула С.В., Павлова Г.Є., Лисяк Л. В., Добровольська О.В., Катан Л. І. Бюджетна система України: навчальний посібник в схемах і таблицях. Дніпро: Монолит, 2021. 332 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3bac_pravo/Kachula-S.V.-Byudzhetna-systema.pdf

5. Миськів Г. Бюджетна система: теоретичні та практичні аспекти (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Львів : Растр-7, 2020. 272 с. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2915/1/Myskiv_B5.pdf

6. Музиченко Г. В., Коляда Т. А. Публічні фінанси. Навчальний посібник. Електронне видання. Одеса : Університет Ушинського. 2024 рік. 108 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/383022389_Publicni_finansi

6.1.2 Методичне забезпечення

7. Рибіна Л.О. Бюджетна система. Конспект лекцій для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» освітнього ступеня «Бакалавр» денної та заочної форм навчання Суми, СНАУ. 2021. 140 с. (протокол №5 від 28.05.21)

8. Рибіна Л.О. Бюджетна система. Методичні рекомендації з виконання практичних робіт для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа

та страхування» освітнього ступеня «Бакалавр» денної та заочної форм навчання. 2021 Суми: 24 с. (протокол № 1 від 13.10.21)

9. Рибіна Л.О. Бюджетна система. Методичні рекомендації з самостійної роботи для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» освітнього ступеня «Бакалавр» денної та заочної форм навчання. 27 с. (Протокол №5 від 26.03.2020)

6.2 Інші джерела

10. Бюджетний кодекс України 10.08.2010 № 2456–XVII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 20.06.2023)

11. Лопатинський Ю.М., Тодорюк С.І. Детермінанти сталого розвитку аграрних підприємств : монографія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015. 220 с. URL: <https://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/10/todoriuk-monografiya.pdf> (дата звернення 20.06.2023)

12. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 20.06.2023)

13. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. №280/97 – ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 20.06.2023)

14. Рибіна Л.О. Удосконалення методів фінансування закладів освіти з місцевого бюджету. *Приазовський економічний вісник*. 2021. №2 (25). С. 175-180 URL: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-2-31>

15. Рибіна Л.О., Стадніченко Л.М., Іншина І.В. Сутність і значення фіскальної децентралізації для соціально-економічного розвитку Сумської області. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Випуск 34. С 121-124.

16. Рибіна Л.О., Геєнко М.М. Бюджетна децентралізація як чинник регіонального розвитку (на прикладі Сумщини). *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. Вип. 5 (67). С. 157-162.

17. Сідляр О.І. Складові сталого розвитку аграрного сектора економіки. *Ефективна економіка* 2014. №11 <http://www.economy.nayka.com.ua/?or=1&z=3561> (дата звернення 20.06.2023)

18. Стратегія здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.11.2021. №1467 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-%D1%80#n14> (дата звернення 20.06.2023)

19. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: навч. посіб. / за заг. ред. В.В. Зубенка. ІБСЕД. Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження». К. 2017. 184 с. URL: https://www.ibser.org.ua/sites/default/files/170x240_preview_0.pdf

6.2 Додаткові джерела

20. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <http://www.treasury.gov.ua>

21. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua/>

22. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>